

[Jazyk a myšlení: vliv řečtiny a „původních“ jazyků]

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[2000](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 23. 9. 2000
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 23. 9. 2000

[Jazyk a myšlení: vliv řečtiny a „původních“ jazyků]

Obecně se už dlouho má za to, že jazyk má nemalý vliv na způsob našeho myšlení. Někteří mají za to, že všude tam, kde jakýkoli problém je spjat s jazykem, jde o záležitosti zanedbatelné – problém je pouze jazykový, nikoli věcný. Jiní naopak studují jazyk, analyzují jej nejrůznějšími metodami a prostředky a hledají jakési „prvky“ smyslu. Faktický vliv jazyka na vynošení problémů, zejména filosofických, je nepochybný. Málokdy se však aplikace tohoto rozpoznání týká konkrétních případů, jež nám poskytuje filosofická tradice. Obrovský vliv starořeckého jazyka na formování filosofie ještě nebyl dosti zpracován; podniknuty byly tu a tam některé krůčky. V případě pojetí „pravdy“ tomu tak vskutku bylo, ale cílem obvykle bylo restituovat původní řecké jazykové souvislosti a konotace slov i jejich kořenů, ale za jediným cílem, totiž přijmout a nadále prosazovat tyto souvislosti a konotace jako závazné a normující nejen pro další dlouhá dějinná období, ale i pro současnost. Mám však za to, že si podobnou pozornost a neméně respekt zaslouží souvislosti a konotace, jak mají i určitá slova a obraty také v jiných jazycích, zejména v tzv. jazycích „původních“ (pochopitelně v relativním smyslu, neboť všechny jazyky mají v dohledné, ale zejména v nedohledné minulosti významové kořeny málo známé a neznámé. Když zůstaneme u jazyků tzv. indoevropských (Němci s oblibou mluví o jazycích indogermánských), jejich společnou minulostí je sanskrt a ještě hlouběji do minulosti prákr – dál už naše vědomosti končí. Proto když mluvíme o „původních“ jazycích (aniž zdůrazňujeme, že jde jen o jazyky „evropské“), máme na mysli takové evropské jazyky, které nevznikly rozdělením oněch původních nebo nápodobou primitivních jazyků, přijímajících konotace, významové souvislosti a někdy hotová slova od jazyků pokročilejších (případně jen jiných a jinak orientovaných). Klasickým příkladem jsou románské jazyky, které jsou odvozeny z latiny, nebo sama latina, která se formovala nápodobou řečtiny. Zvláštním případem je angličtina, která vznikla velmi komplikovaně jako směsice prvků hned několika jazyků. V tomto ohledu čeština náleží k jazykům původním (ostatně zcela podobně jako němčina, jak opětovně zdůrazňuje Heidegger, který mluví o tzv. „rovnopůvodnosti“ – Gleichursprünglichkeit -němčiny s řečtinou). Můžeme dokonce právem tvrdit, že čeština je bližší řečtině než germánské jazyky, neboť náleží k témuž proudu jako ona. A právě proto má dobrý smysl, když třeba v otázce pravdy – alespoň pokusně – přestaneme vycházet z evropských a tedy vlastně původně řeckých konotací a obrátíme svou pozornost ke konotacím českým, a to tím spíše, že díky některým dějinným okolnostem (jinak obvykle hodnoceným jako nepříznivé) jde o jazyk až pozoruhodně „čistý“, tj. málo ovlivněný cizími příměsemi (a to nejen co do slov a jejich kořenů, nýbrž také co do syntaxe atd.).

(Písek, 000923-1.)